

Bestuurdersdiner gezonde leefomgeving

1. Opening

Anne Koning, gedeputeerde provincie Zuid-Holland

‘Het enthousiasme onder bestuurders groeit’

Mede namens de vier GGD'en heet gedeputeerde Anne Koning alle aanwezigen hartelijk welkom bij het bestuurdersdiner met het thema 'gezonde leefomgeving'. Het is de tweede keer dat de provincie en GGD-en gezamenlijk zo'n diner organiseren.

'We zijn allemaal bekend met de noodzaak om aan de slag te gaan met de wijken van het nationaal programma leefbaarheid en veiligheid (NPLV). Maar de gezondheid en leefbaarheid zijn in veel meer delen van Zuid-Holland ondermaats. Er zijn nog steeds te veel plekken waar mensen korter in goede gezondheid leven. Het zijn met name de naoorlogse woonwijken met sociale woningbouw die kampen met dit soort vraagstukken.

Steeds meer bestuurders haken aan op deze gezonde beweging. In Vlaardingen troffen we elkaar vorig jaar in een sessie met PosadMaxwan over gezonde verstedelijking, hielden we een spetterend festival Gezond Verstand en ontmoetten we elkaar tijdens ambassadeursbijeenkomsten van de Groene Cirkels. En het enthousiasme groeit alleen maar. Complimenten dat jullie ook hier vanavond zijn. Ik nodig jullie uit om ideeën en handvatten uit te wisselen waarmee je gezondheid kunt borgen in gemeentelijk beleid. En laat je vooral inspireren door de sprekers van vanavond.'

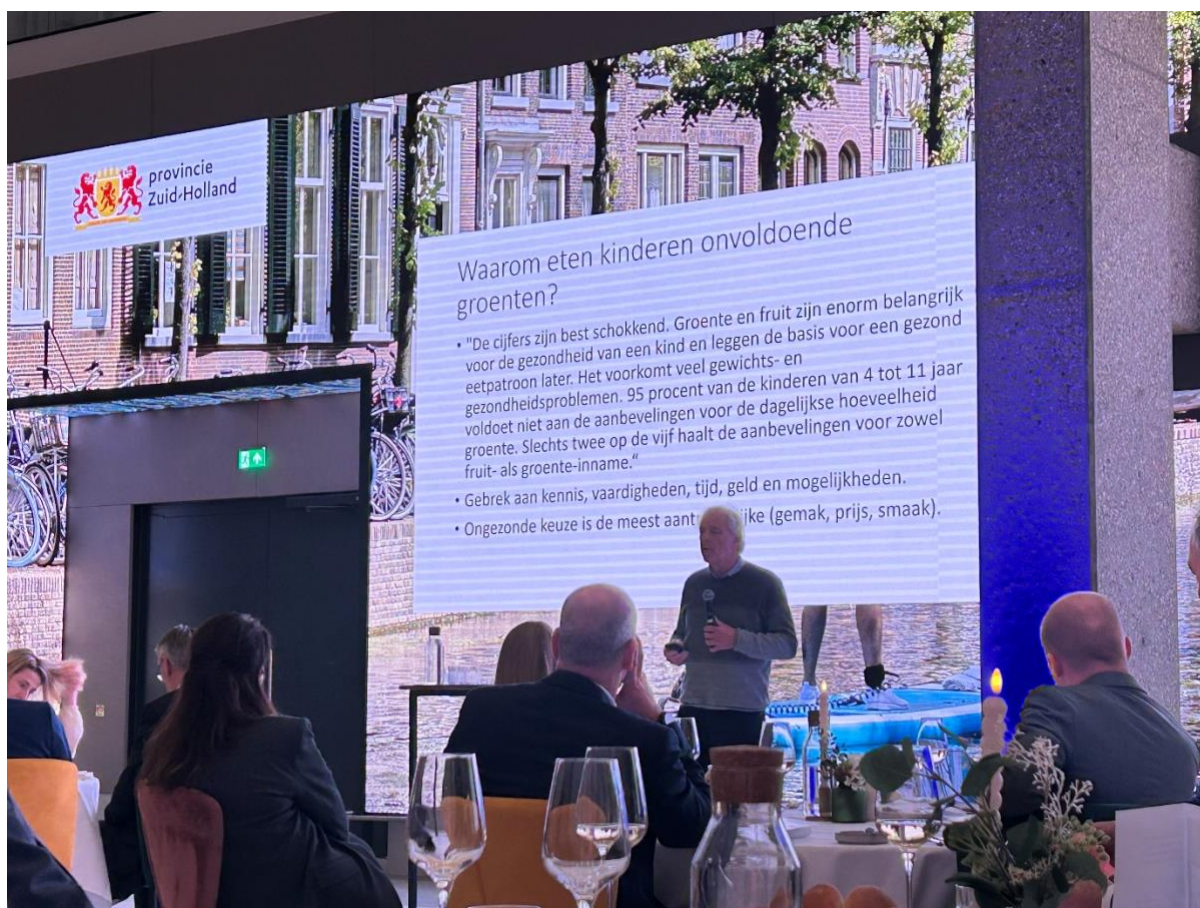
2. Welkom

Eveline Schurink, directeur GGD Zuid-Holland Zuid

'Inspiratie voor een lokale aanpak om de leefomgeving gezonder te krijgen'

Eveline Schurink introduceert de sprekers van vanavond. Zij geven allemaal vanuit hun perspectief handvatten hoe je een omgeving kunt creëren die gezonder is. En hoe je daarin maatschappelijke uitdagingen aan kunt pakken. **Het gaat om een uitnodiging tot ontmoeten, sporten en gezond leven.** Tijdens het diner krijgen de wethouders alle gelegenheid om onderling voorbeelden en vraagstukken uit te wisselen.'

3. Urgentie en winst van een gezonde leefomgeving

Jaap Seidell, professor Voeding en Gezondheid

‘Voorlichting alleen is niet genoeg om hardnekkig gedrag te veranderen, dit vraagt om een systeemverandering waarvan je alleen de resultaten gaat zien als je die jaren volhoudt’

Voedingswetenschapper Jaap Seidell schudt de zaal wakker met zorgwekkende cijfers; **95% van de kinderen van 4 tot 11 jaar voldoet niet aan de aanbevelingen voor de dagelijkse hoeveelheid groente**. Terwijl groente en fruit enorm belangrijk zijn voor de gezondheid van een kind, ze leggen de basis voor een gezond eetpatroon later. Ander onderzoek laat zien dat kinderen jaarlijks hun eigen lichaamsgewicht aan suiker eten.

Teleurstellend is ook dat de aanbiedingen van supermarkten bijna allemaal ongezond zijn. Seidell vraagt zich af in hoeverre supermarkten er wérkelijk alles aan doen om mensen gezonder te laten eten. De gezonde keuze is nog steeds de duurdere keuze. **Het ontbreekt veel mensen aan kennis, vaardigheden, geld en tijd om de gezonde keuze te maken.** Het gezond maken van de voedselomgeving moet volgens Seidell lokaal gebeuren. Seidell is kritisch op de continuïteitsplannen die steeds meer scholen voeren. Hoe kun je in een half uur tijd buitenspelen, educatie én ook nog je lunchtrommeltje leeg eten?

‘Op basis van wetenschappelijk onderzoek kan geconcludeerd worden dat de huidige status van het aanbod en de promoties niet bijdragen aan het bevorderen van een gezond voedselpatroon. 80% van de schappen in een supermarkt is ongezond. In het publieke

debat hoor ik wel eens de kritiek dat het betuttelend zou zijn om als overheid in te grijpen in de voedselomgeving. Ik draai het om: op dit moment laten we onze kinderen betuttelen door commerciële bedrijven. Maar liefst 70% van de kinderproducten in supermarkten is onverantwoord. Ze worden voortdurend verleid tot het snacken van ongezonde repen, drankjes enzovoorts. **Het is te moeilijk om gezonde keuzes te maken.** Met het oog op een gezonde toekomst kies ik dan toch liever voor betutteling door de overheid. Voorlichting alleen is niet voldoende om dit probleem op te lossen.

In ons onderzoek naar de lokale aanpak van overgewicht Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) zagen we dat er pas na vier jaren resultaat wordt geboekt. Als je lang genoeg volhoudt, neemt overgewicht af. Dit is een belangrijke boodschap voor bestuurders: de gezonde aanpak kost tijd. Daarbij, **je kunt als wethouder gezondheid in je eentje niets bereiken. De verbinding met het fysieke domein is cruciaal.** Ook in de samenleving zijn heel veel andere partijen nodig, dus werk samen met lokale ondernemers, kantines, cateraars, werkgevers en schoolbesturen. Op scholen met gezondheidsbeleid neemt overgewicht af en verbeteren leerprestaties.

Het gaat om een systeemverandering. Dat lijkt heel ingewikkeld, en dat is het deels ook wel. De andere kant is: **Je kunt dit alleen maar samen bereiken:** je hoeft het niet alleen te doen.'

4. Ontwerp voor ontmoeten

lanthe Mantingh, directeur en architect Zijdekwartier architecten

‘Zachte kanten bouwen sterke buurten’

Eigenlijk is de samenleving ook altijd de opdrachtgever van de architect, zegt lanthe Mantingh. Want een architect ontwerpt via een gebouw een thuis van mensen. De afgelopen 70 à 80 jaar is die gedachte te weinig teruggekomen in het bouwen van buurten. Mantingh legt aan de hand van sociologische inzichten uit wat mensen nodig hebben om zich onderdeel te voelen van een gemeenschap, de hoogste trede van de contactladder. Haar pleidooi bestaat uit drie delen.

‘Bijvoorbeeld in naoorlogse uitbreidingswijken is er niet goed genoeg gebouwd voor de gemeenschap. We zien daar dichte plinten, anonieme grasvelden; de auto overheerst. De leefbaarheid staat in veel van deze buurten onder druk en eenzaamheid neemt toe. 600.000 jongeren in Nederland geven aan zich erg eenzaam te voelen. Dat is een probleem van de gemeenschap, daar moeten we samen een antwoord op geven. Daarom staan architecten voor de opdracht een fijn thuis in een prettige buurt te ontwerpen. De mens is een sociaal wezen, het is aan ons om letterlijk ruimte te geven aan contact tussen bewoners.

Terug naar de tussenmaat: Kijk naar ruimtes tussen de gebouwen, zoals bijvoorbeeld in het oude stratenpatroon van Leiden gebeurt. Rivieren van leven stromen door de stad. Je

ziet hofjes, straatjes en pleintjes waar mensen elkaar op een natuurlijke manier ontmoeten. Juist al deze plekken, met een menselijke maat en divers gebruik, zijn heel belangrijk voor ontmoeting. Kleinere en collectievere ruimtes zorgen eerder voor geborgenheid en een gevoel van veiligheid, plekken waar de gemeenschap kan groeien.

Ontwerp een gebouw als buurt: Het idee van een efficiënte stapeling van zoveel mogelijk huizen is karig en achterhaald. We willen dat mensen zich niet alleen thuis voelen in hun woning, maar ook in hun buurt. Om bijvoorbeeld van eenzaamheid af te komen gaan mensen niet naar een aparte ontmoetingsplek. Juist op de weg van straat naar huis kom je iemand tegen, en maak je makkelijker contact. Zo kun je je thuisvoelen in je buurt. Daarom bouwen we bijvoorbeeld entreehallen waarin je je gekoesterd voelt en ruimte is om er even te verblijven. Een uitstekende luifel die mensen een welkom gevoel geeft. En over gezonde keuzes gesproken, waar de trap de meest prominente plek inneemt. Met een zitje halverwege, wanneer je even wilt rusten of een praatje maken. Zachte kanten bouwen sterke buurten. Dan gebeurt het vanzelf.

Maak een stoep bij elke voordeur: 80% van de informele contacten tussen buurtbewoners vindt plaats op de stoep bij de voordeur. Creëer daarom een stoep bij elke voordeur, een veilige plek om je te verhouden tot de gemeenschap. Die stoep helpt ook om meer privacy te ervaren in je woning, waardoor de gordijnen eerder open gaan. Daarom dragen ook brede galerijen of veranda's bij aan vertrouwen en verbinding.

Verder lezen: [Ontwerp voor ontmoeten](#)

Kijktip: [De wereld van Dutch Design \(op NPO\)](#)

5. Voorzieningenniveau voor een gezonde leefomgeving

Annette de Boer, directeur publieke gezondheid GGD Haaglanden

‘Maatschappelijke voorzieningen zijn de sleutel voor een gezonde buurt’

Annette de Boer zet uiteen dat de omgeving waar je opgroeit, veel doet voor je gezondheid. Want ontmoetingen zijn van invloed op je sociale gezondheid. In een prettige omgeving maak je makkelijk gezonde keuzes.

‘Maatschappelijke voorzieningen verbinden mensen. Denk aan het schoolplein, de wachtruimte van de huisarts, de supermarkt waar je je dagelijkse boodschappen haalt. Die plekken zorgen letterlijk voor beweging in de buurt. Vanuit die contacten is het een kleine stap om elkaar te helpen en om te zien naar elkaar.

Een goed voorzieningenniveau is helaas niet vanzelfsprekend. We kennen allemaal de voorbeelden dichtbij: de buurtbus die niet meer rijdt, een zwembad dat sluit. Dat geeft een neerwaartse spiraal van verschraling. En dat heeft negatieve consequenties voor gezondheid. Dat is vooral in kwetsbare wijken en landelijk gebied een probleem. Die spiraal willen we doorbreken.

Hoe kun je het voorzieningenniveau op peil houden? Dat staat in de handreiking ‘voorzieningenniveau voor een gezonde leefomgeving’ voor gemeenten, GGD’en en

provincie. Samengevat, zijn dit stappen die je kunt nemen: Breng de huidige situatie in kaart inclusief behoeftepeiling en komende ontwikkelingen, breng het huidige beleid en de ambities in beeld, stel kengetallen vast aan de hand van de handreiking en eigen beleid. Stel bestuurlijk proces vast en volg dit. Reserveer voldoende ruimte en bedenk dat veel trajecten tijd kosten. Betrek uw GGD bij dit traject.'

De handreiking is te vinden op de website van de provincie:

<https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/gezonde-en-veilige-leefomgeving/>

Informatie over de leefbaarheid in alle buurten en wijken is te vinden op:

<https://leefbaarometer.nl/home.php>

6. Project 'Sportpad'

Gerben van Duin, wethouder Kaag en Braassem

'Werken aan gezondheid vraagt brede samenwerking in college van B&W'

Dennis Christmas (GGD-directeur Hollands Midden) be vraagt wethouder Gerben van Duin over het project Sportpad; een voorzieningencluster met de nadruk op sport en recreatie. Van Duin legt dat uit de ontwikkeling van kinderen tussen 2 en 12 jaar de grootste ingang geeft voor een gezonde toekomst. In die leeftijd wordt de basis voor de rest van je leven gelegd. Hij illustreert dit met een banner 'Een goed leven in Nederland', waarop verschillende levensfasen staan afgebeeld. Te beginnen met de zwangerschap, tot aan adolescentie.

'Via het project Sportpad passen we de ruimte zó aan dat bewegen wordt gestimuleerd. Daar komen leren, bewegen en ontmoeten samen. Bewegen is immers belangrijk om gezond te worden en blijven. Het gaat om allerlei activiteiten: jeugdhulp, onderwijs, schoolzwemmen, muziek en koken. **Wat dit project zo bijzonder maakt, is dat we investeren in kinderen.** We zetten ze weer in hun kracht. Dat een kwart van de beroepsbevolking kampt met burn-out klachten laat zien dat de noodzaak om jong om te leren gaan met stress van groot belang is. Continuïteit van onze inzet is van belang, daar kan de provincie ons bij helpen. Bovendien kunnen we dit niet alleen, mijn oproep vanavond is daarom: zoek de samenwerking met je collega's in het college.'

7. Project 'Inrichting openbare ruimte'

Marc Wilson, wethouder Capelle aan den IJssel

'Met een relatief kleine investering kun je veel bereiken'

In een vraaggesprek met Yvonne van Duijnhoven (directeur GGD Rotterdam-Rijnmond) vertelt wethouder Marc Wilson over het project Inrichting Openbare Ruimte. De voormalige fysiotherapeut heeft zowel fysieke als sociale onderwerpen in zijn portefeuille waardoor hij gemakkelijk de verbinding kan leggen. Zijn oproep is om gezondheid als basis te nemen in

alle ontwikkelingen binnen de gemeente. Wilson vertelt hoe Capelle aan den IJssel daar handen en voeten aan heeft gegeven.

'De leefomgeving heeft impact op gezondheid. De grauwe, grijze woonwijken uit de jaren 70/80 beïnvloeden de lichamelijke en mentale gezondheid op een negatieve manier. Mensen leven daar korter en in minder goede gezondheid. Er is armoede en eenzaamheid. Een herinrichting is hard nodig, en dat doen we volgens drie principes. Het eerste is gezondheidsbescherming, denk aan luchtkwaliteit. Ten tweede ontlokken we gezond gedrag. We ontmoedigen bijvoorbeeld gebruik van de auto. Het derde principe is dat we de leefomgeving zo prettig mogelijk maken, waarbij we inspelen op hittestress. In gevarieerde natuur verblijf je graag, dus biodiversiteit is ook van belang. **Buiten je voordeur liggen kansen om eenzaamheid te verkleinen.**

Deze principes staan in ons Handboek Inrichting Openbare Ruimte, waardoor ze altijd een startpunt vormen in onze projecten, ook als het bijvoorbeeld gaat om afval of riolering. Met een relatief kleine investering kun je veel bereiken.'

Verder lezen: [academische werkplaats gezonde leefomgeving](#)

8. Afsluiting en dankwoord

Mariëtte van Leeuwen, gedeputeerde provincie Zuid-Holland

‘De gezonde leefomgeving is van ons allemaal’

Mariëtte van Leeuwen sluit de avond af en bedankt alle sprekers en deelnemers hartelijk voor hun actieve bijdrage aan deze inspirerende ontmoeting.

‘De gezonde leefomgeving is van ons allemaal: **het gaat om de optelsom van omgevingseisen, gezonde inrichting, gezonde voeding.** Daar zit de verbindende waarde in. Dit inspiratiediner gaf ons inzicht in de kansen om samen met gemeenten, GGD'en en de provincie gezondheid te bevorderen. Juist in de huidige tijden van financiële krapte is het krachtig om elkaar op te zoeken. Wanneer we dit gezamenlijk aangaan, wordt $1 + 1 = 3$. Ik ben blij met de samenwerking tussen GGD, gemeenten, universiteiten en andere kennisinstellingen, dat we allemaal de opgave herkennen om de noodzakelijke verandering te brengen in ons systeem, in onze leefomgeving. Wat mij betreft krijgt dit inspiratiediner dan ook zéker een vervolg.’

Bijlage: lijst van aanwezigen

Provincie:

Mariëtte van Leeuwen, gedeputeerde provincie Zuid-Holland
Anne Koning, gedeputeerde provincie Zuid-Holland
Irene Voskamp, programmamanager provincie Zuid-Holland
Bob Houtkamp, provincie Zuid-Holland

GGD:

Annette de Boer, directeur publieke gezondheid GGD Haaglanden
Diana Filipov, adviseur GGD Rotterdam Rijnmond
Eveline Schurink, directeur publieke gezondheid GGD
Petra van Prooijen, domeindirecteur GGD Zuid-Holland Zuid
Jaël van Diemen de Jel, beleidsmedewerker GGD Hollands Midden
Geertje Ariëns, directeur Hecht
Dennis Christmas, directeur Hecht
Rinske Keuken, adviseur GGD Haaglanden
Désirée Stolker, adviseur GGD Hollands Midden
Yvonne van Duijnhoven, directeur GGD Rotterdam Rijnmond
Merel Schutten, adviseur GGD Zuid-Holland Zuid

Gemeenten:

Reny Wietsma, wethouder gemeente Teylingen
Frank van Vliet, wethouder gemeente Delft
Marc Wilson, wethouder gemeente Capelle aan den IJssel
Wietske Veltman, wethouder gemeente Leiden
Wybe Zijlstra, wethouder gemeente Zuidplas
Robert Barker, wethouder gemeente Den Haag
Gerben van Duin, wethouder Kaag en Braassem
Antoinette Ingwersen, wethouder gemeente Nieuwkoop
Eva Dansen, wethouder gemeente Gorinchem
Véronique Frinking, wethouder gemeente Zoetermeer
Tom de Kleer, wethouder gemeente Nieuwkoop
Mark de Boer, wethouder gemeente Gorinchem
Gerard Mostert, wethouder gemeente Katwijk
Fenneke de Graaf, beleidsregisseur gemeente Katwijk
Arnoud Proos, wethouder gemeente Vlaardingen
Ronald Weerwag, wethouder gemeente Zoetermeer
Karin Hoekstra, wethouder gemeente Hillegom
Ivana Somers-Gardenier, wethouder gemeente Vlaardingen
Anna van Popering, wethouder gemeente Gouda
Marieke van Bijnen, wethouder gemeente Pijnacker-Nootdorp
Arjan Meerkerk, wethouder gemeente Hardinxveld-Giessendam
Dirk Jan Knol, wethouder gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Gert-Jan Schotanus, wethouder gemeente Alphen aan den Rijn
Ronald Zoutendijk, wethouder gemeente Wassenaar

Partners:

Jaap Seidell, Vrije Universiteit Amsterdam
Ilanthe Mantingh, directeur Zijdekwartier architecten